

Список використаних джерел:

1. Cities and Flooding: A Guide to Integrated Urban Flood Risk Management for the 21st Century. URL: https://reliefweb.int/report/world/cities-and-flooding-guide-integrated-urban-flood-risk-management-21st-century?gad_source
2. URBAN FLOODING: Causes, Impacts and Mitigation Strategies. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/urban-flooding-causes-impacts-mitigation-c5hpe> 10 measures to prevent (urban) flooding. URL: <https://blog.wavin.com/en-in/10-measures-to-prevent-urban-flooding>

НОВА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сергій ПУГАЧ

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк
puhachserhiy@gmail.com

Анотація

Сьогодні в Україні відбувається докорінна зміна економічної та соціальної географії. Ми можемо спостерігати масштабний «зсув» економіки та населення. Зараз вкрай необхідні географічні дослідження території України як в цілому, так й на регіональному та локальному рівнях. Перешкодою для цього є нестача первинних статистичних даних. Потрібні нові методи та методики для регіональних і локальних досліджень.

Ключові слова: сучасна географія України, просторовий «зсув», регіональний розвиток, брак статистичних даних, нові методи дослідження.

Abstract

Today, Ukraine is undergoing a radical change in its human geography. We can observe a large-scale “shift” of the economy and population. Geographical studies of Ukraine’s territory at the global, regional and local levels are now urgently needed. An obstacle to this is the lack of primary statistical data. New methods and techniques for regional and local research are needed.

Key words: modern Ukraine geography, spatial “shift”, regional development, lack of statistical data, new research methods.

Сучасна російсько-українська війна зумовила потужні трансформації просторової структури господарства, населення, комунікацій в Україні. Соціально-економічна географія України, яку ми знали раніше, багато в чому втратила свою актуальність й представляє лише історико-географічний інтерес. Учителі у школах та викладачі в університетах не знають, як зараз викладати цей предмет. Відбувається масштабний «зсув» економіки та населення у напрямку із сходу на захід, а також за межі України. Можна навіть провести історичні паралелі з XIII ст. та навалюю Золотої орди. Тому зараз вкрай необхідні географічні дослідження території України, як в цілому, так й на регіональному та локальному рівнях.

Це не є легким завданням зважаючи на ряд об’єктивних та суб’єктивних причин. По-перше, масова еміграція через війну у поєднанні з тим, що останній раз перепис населення в Україні проводився у 2001 р., призвели до того, що ми не маємо достовірних даних про чисельність населення. Можна сказати навіть більш різко: ми навіть приблизно (з точністю до кількох мільйонів) не знаємо скільки в

нас населення. Чисельність населення – це базовий показник для будь-якого соціально-економічного дослідження, без якого подальший аналіз та «роздуми» втрачають будь-який сенс.

Другою проблемою є сучасна адміністративно-територіальна реформа в Україні. До реформи основною територіальною одиницею для статистичної звітності був район. Новоутворені територіальні одиниці – громади поки що не можуть налагодити збір та оприлюднення статистичних даних. «Нові» райони стали досить великим, що виключає аналіз територіальних закономірностей.

Третьою проблемою є недосконалість статистичного обліку в Україні: недостовірні (неповні) дані, що не відображають реальної ситуації (дані про заробітну плату, трудові міграції населення); закриті дані, які перестали публікувати після початку війни (дані про зовнішні економічні зв'язки, дані про внутрішньо-переміщених осіб та ін.) [2]. Внаслідок постійного скорочення фінансування, застарілості методик збору інформації, постійних реформ, низка статистичних показників або не збираються зовсім, або ж не відображають реального стану речей. Як приклад можна навести те, що один із головних показників рівня соціально-економічного розвитку – рівень безробіття населення – обчислюється лише на основі осіб, які звернулися до центрів зайнятості. Через значну частку тіньової економіки, непридатним показником для порівняльного аналізу, є середня заробітна плата. На розвинених територіях значна частка зарплати дається «у конверті», у депресивних територіях більшість людей живе на «офіційну» зарплату. При аналізі офіційних статистичних даних [1] не спостерігаються значні відмінності у заробітній платі між регіонами. Хоча насправді вони можуть відрізнятись у кілька разів.

Своєрідним індикатором розвитку («привабливості») території могли б бути показники міграції населення: сальдо міграції та інтенсивність міграцій населення. Проте облік мігрантів в Україні проводиться вкрай незадовільно. Обліковуються лише невелика частка мігрантів, які офіційно змінили місце проживання («прописку»), що робить показник малопридатним для використання.

Зараз нам потрібні нові методи та методики для регіональних і локальних досліджень. Перспективними є дослідження мереж мобільного зв'язку, постдемографія (дослідження населення через соціальні мережі), аналіз супутникових знімків, аналіз картографічних порталів (наприклад OpenStreetMap) тощо.

Поняття регіонального розвитку означає широкий комплекс заходів, які спрямовані на зменшення регіональних відмінностей всередині територіальних одиниць через виділення додаткових ресурсів слабозвиненим регіонам [4]. В Україні проблема регіонального розвитку сьогодні дуже актуальна як із огляду на реформу децентралізації, так й на відбудову територій, які постраждали від російської агресії. Постає гостре питання щодо показників оцінки регіонального розвитку, які були б релевантними з огляду на стан сучасної української статистики.

Наші дослідження [2; 3] показали наявність взаємозв'язків між рівнем соціально-економічного розвитку та рівнем розвитку комунікації (особливо нових) у західній частині України. Активність у соціальних інтернет-мережах може бути індикатором соціально-економічного розвитку території [3]. Можна

виділити наступні просторові паттерни Facebook на території Польщі та України: залежність між рівнем розвитку країни та рівнем проникнення мережі, зростання кількості користувачів у напрямку із сходу на захід, концентрація соціальної активності в столичних регіонах та регіональних центрах, наявність бар'єрів (адміністративні кордони) існувати у віртуальному просторі.

Волинська область відносно мало постраждала внаслідок війни у порівнянні із іншими (східними, південними, північними) областями України. Проте, порівняно із іншими областями Західної України (Львівською, Закарпатською, Чернівецькою, Івано-Франківською, Тернопільською), «зсув» економіки та населення на захід торкнувся Волинської (і Рівненської) області порівняно мало. Причиною цього є наявність спільного кордону із союзником росії – білоруссю, та, як наслідок, постійне очікування атаки зі сторони Бресту. Релоковані підприємства, чисельність яких значно менша, ніж у інших західних областях, розташовуються лише у південній частині Волинської області. Це саме можна сказати й про внутрішньо переміщених осіб: північні частини Волинської та Рівненської областей для них не є привабливими.

Отже, проблематика регіонального розвитку є надзвичайно актуальною для України на сучасному етапі. Сьогодні існують певні труднощі з відбором показників для визначення рівня соціально-економічного розвитку. Для вирішення цієї проблеми потрібні нові методи та методики досліджень.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Пугач С. Соціальна географія комунікаційних мереж Західної України : монографія / за ред. К. Мезенцева. Луцьк : вид-во «Терен», 2021. 284 с.
3. Puhach S. Spatial patterns of Facebook social network service: the case of Poland, Ukraine and Belarus. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*. 2023. No. 60. P. 7–17. <http://doi.org/10.12775/bgss-2023-0012>
4. Regional development. Wikipedia, *The Free Encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Regional_development.

ГЕОПРОСТОРОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Іван РУДАКЕВИЧ

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира

Гнатюка, м. Тернопіль

ivaco@ukr.net

Анотація

У публікації охарактеризовані геопросторові аспекти фінансової спроможності територіальних громад Тернопільської області. Дане дослідження є актуальним, оскільки не всі громади регіону після їх створення виявилися фінансово спроможними. Результати даного дослідження можна використати для удосконалення адміністративного поділу області та аналітичних досліджень розвитку громад.

Ключові слова: *бюджет, доходи, територіальна громада, Тернопільська область, трансферт, фінансова спроможність.*